

TÜRKİYE - ABD STRATEJİK DİYALOĞU

“Düşünce Diplomasisi:
Yeni Dünya Yeni Ufuklar”

TASAM
TÜRK ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
tasam.org

TASAMWORLD
AKADEMİ VE İNOVASYON GRUBU
tasamworld.org

TÜRKİYE - ABD STRATEJİK DİYALOĞU

VİZYON BELGESİ (TASLAK)

Türkiye - Abd Stratejik Diyalogu

“Düşünce Diplomasisi: Yeni Dünya Yeni Ufuklar”

(Türkiye - Amerika Birleşik Devletleri)

Dünyadaki temel trendlere bakıldığında “toprak ve makineyi” takiben “bilgi ve bilgiye dayalı ürünler” temelli yeni ekonomi çağında küresel rekabet “mikro-milliyetçilik”, “entegrasyon” ve “öngörülemezlik” üzerinden gelişmekte, hayatın ve devletin yeni doğasını belirleyen meydan okumaların; “kaynak ve paylaşım krizi”, “üretim-tüketim-büyüme” formülünün sürdürülemezliği, Çin kaldıracı ile “orta sınıfın tasfiyesi”, “enerji, su ve gıda güvensizliği”, hayatın her alanında “4. boyuta geçiş”, “işgücünde insan kaynağının tasfiyesi”, değişen devlet doğası ve beklenti yönetimi temelinde “sert güçten yumuşak ve akıllı güce geçiş” olduğu temel referanslar olarak şekillenmektedir.

Tüm bu temel parametreler içerisinde, teknolojideki dönüşümler; yapay zeka, sanal/artırılmış gerçeklik ve mobilite merkezli gelişerek tüm insan hayatını ve doğasını değiştirmeye adaydır. “Endüstri 4,0” ve “Toplum 5,0” kavramlarının dünyanın dönüşümünü endüstri ve toplum boyutları ile yönetmek açısından önemli başlıklar olduğu aşikârdır. Bir diğer etken de Çin’in dünya sahnesinde her geçen gün etkinleşmeye başlamasıyla oluşturduğu türbülanstır. Yeni İpek Yolu projesi “Kuşak ve Yol”; hem karadan hem denizden yüzden fazla ülkeyi ilgilendiren bir küresel entegrasyon projesi olarak şekillenmekte, iktisadi pastanın dağılımını kalıcı olarak değiştirmektedir. Orta sınıfı olmayan ülkelerde, otoriter rejimler ya da kaos, iki seçenek olarak önümüzde durmaktadır. Bölgesel ve küresel güvenlik anlamındaki iş bölümünün nasıl yapılacağı ve bedellerinin nasıl paylaşılacağı da önümüzdeki dönemin tartışma konuları olmaya adaydır.

Güvenlik üzerinden yeni ittifakların gelişmesi ise başat ülkelerin aldıkları risklerden ve inisiyatiflerden okunabilmektedir. Mülkiyet ve güç kavramlarının niteliği ile iş modeli tarihsel olarak değişmektedir. “Başarıda Başarısızlık” sendromu yaşayan AB’nin geleceğini; Brexit sonrası Batı’da yeniden canlanan kamplaşmanın sonuçları belirleyecektir. Tüm bu gelişmelerle birlikte, “Güvenliğin Ekosistemi”, hukukuyla birlikte değişmektedir. “Güvenlik - Demokrasi” ikilemini bundan sonra çok daha fazla yaşanacaktır. Çünkü orta sınıfı eriyen ve güvenlik eksenini sofistike bir zemine kayan ülkelerde demokrasinin yaşatılması zordur. “Güvenlik bize otoriter rejimler mi getirecek” sorusunun daha fazla tartışılması gerekmektedir.

Türkiye; 84 milyonluk nüfusu, gelişerek büyüyen ekonomisi ve Afro-Avrasya ana kıtası ortasındaki jeostratejik konumu ile öne çıkmaktadır. Avrupa, Karadeniz, Kafkaslar, Asya, Orta Doğu ve Afrika ülkeleri ile arasındaki tarihî, siyasi ve kültürel bağları, Birleşmiş Milletler başta olmak üzere uluslararası alanda yükselen aktivitesi, NATO, AGIT ve CICA gibi örgütlerin önemli üyelerinden olması ve son dönemde geliştirdiği aktif dış politikası ile küresel platformda önemi gittikçe artan bir aktör hâline gelmiştir.

TÜRKİYE - ABD STRATEJİK DİYALOĞU

ABD ise geniş yüzölçümü, 330 milyonu yakın nüfusu, sanayileşme ve teknolojiye elde ettiği ilerleme, büyüyen ve gelişen ekonomisi, doğal kaynakları, demografik yapısı, Birleşmiş Milletlerdeki veto gücü, IMF ve NATO içerisindeki yeri, uluslararası alandaki saygın konumu ile tüm dünyanın dikkatini her daim üzerine çeken bir güç görünümündedir.

Osmanlı Devleti ile ABD arasındaki ilk temaslar 18. yüzyılın sonlarında Akdeniz'deki Türk limanlarında sürdürülen deniz ticareti ile başlayıp gelişmiştir. Türkiye Cumhuriyeti ile ABD arasındaki diplomatik ilişkiler ise 1927'de başlayıp bilhassa 2. Dünya Savaşı sonrasında hızla genişleyip derinleşmiştir.

Türkiye ile ABD arasında; ikili, bölgesel ve küresel birçok konuda her düzeyde yoğun ilişki ve ziyaret trafiği söz konusudur. Temaslarda, ikili ilişkilerin yanı sıra, terörizm ile mücadele, Suriye, Libya ve Irak'ta yaşanan gelişmeler, PYD/YPG/PKK ve DAİŞ tehdidi öne çıkmakla birlikte, Kıbrıs sorunu ve Doğu Akdeniz, İran, Kafkaslar, Venezuela ile NATO konuları, enerji güvenliği, kitle imha silahlarının yayılması gibi konular da ele alınmaktadır.

Türkiye'de 15 Temmuz 2016'da gerçekleşen darbe girişimi sonrasında iki ülke ilişkilerinde hassas bir döneme girilmiştir. Bu bağlamda, FETÖ faaliyetleriyle mücadele ve örgüt liderinin iadesi ikili gündemde en üst sıralarda bulunmaktadır. Karşılaşılan zorluk ve sınamaların aşılması, ikili ilişkilerin gündeminde öne çıkan konuların ele alınması ve işbirliğinin daha da ileri götürülmesi amacıyla iki ülke arasındaki temaslarda her düzeyde yoğun şekilde sürdürülmektedir.

Türkiye - ABD ekonomik ve ticari ilişkilerinin hukuki çerçevesini 1990 tarihli "Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması"; 1997 tarihli "Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması" ve 2000 tarihli "Ticaret ve Yatırım Çerçeve Anlaşması" (TIFA) teşkil etmektedir.

ABD Türkiye'nin önemli ticaret ortaklarından biridir. Türkiye - ABD ikili ticaretinde, 2020 yılında ticaret hacmi yaklaşık 22,1 milyar dolar, ticaret açığı ise Türkiye aleyhine yaklaşık 1,8 milyar dolar civarında olmuştur. ABD 2020 yılında Türkiye'nin en çok ihracat yaptığı 3. ülke ve en çok ithalat yaptığı 5. ülke olmuştur. Türkiye'nin ABD'ye ihraç ettiği başlıca ürünler; motorlu taşıtlar, kazanlar, makine aksam ve parçaları, demir ve çelik, halılar, mineral yakıt ve yağlardır. ABD'nin Türkiye'ye ihraç ettiği başlıca ürünler; hava taşıtları, demir ve çelik, mineral yakıt ve yağlar, kazan, makine ve mekanik cihazlar ile optik, tıbbi ve cerrahi cihazlardır. İki ülke de ikili ticaret hacmini 5 katına çıkarmayı hedeflemektedir.

Türkiye'de 1.874 Amerikan şirketi faaliyette bulunmaktadır. Türkiye'yi 2019 yılında 585.303 Amerikalı turist ziyaret etmiştir.

Demokrasi, laiklik, G20 üyeliği, Dünya Ticaret Örgütü üyeliği ve kalkınmacı ekonomilere sahip olmaları iki ülkenin ortak özellikleridir. Türkiye, büyüyen ekonomisi, geniş pazarı, askerî gücü, bilişim teknolojisindeki üstünlüğüyle küresel alanda etkin bir güç olan ABD'ye gereken önemi vermektedir.

TÜRKİYE - ABD STRATEJİK DİYALOĞU

Türkiye, ABD için kilit müttefik olmayı sürdürmektedir ve hâlâ ABD'yi fazlasıyla önemli bir ortak olarak görmektedir. Bu iki ülke Orta Doğu'da barışı ve istikrarı destekleme, terörizme ve aşırıcılığa karşı mücadele, açık ve küresel bir ekonomiye teşvik etme, güvenli enerji taşımacılığı sağlama, Karadeniz'de, Kafkaslar'da ve Orta Asya bölgelerinde güvenliğin sağlanması, Birleşmiş Milletler ile yararlı işbirliğinin devamı gibi çok sayıda ortak menfaati paylaşmaktadır. Böylesine önemli stratejik çıkar örtüşmesi, karşılıklı yararlı işbirliği için gelecek vaat eden spektrum fırsatı sağlamaktadır.

Ancak bugün Türkiye - ABD ilişkileri daha önce sahip olduğu stratejik kaliteden yoksundur. "Model Ortaklık" beklentileri şöyle dursun; iki taraf da güncel konu alanlarının ötesini görebilmenin zor olduğu kanısında olup gerçek çıkarları ile siyasi amaçları arasında etkili bağ kurmakta zorluk yaşamaktadır. Bu ilişki yapısı, her iki ülke için daha geniş stratejik çıkarlara hizmet edebilmesi adına genişletilmeli ve derinleştirilmelidir. Bu bağlamda Haziran 2021'de yapılan son NATO Zirvesi'nin ve Devlet Başkanları düzeyinde yapılan görüşmenin sonuçları, rol paylaşımı ve önceliklerin yeniden belirlenmesi için yeni bir milattır. Yaşanacak gelişmeler; sürdürülebilir, reel politik ve karşılıklı önceliklere dayalı bir süreç gelişip gelişmeyeceğini teyit edecektir.

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle ivme kazanan küreselleşme ve ardından çok boyutlulukla gelen temel eğilim, ülkelerin tek başlarına değil belirli bölgesel işbirlikleri ve bölge-ötesi ortaklıklar vasıtasıyla güçlenmesi yönündedir. Ülkeler artık ekonomik, siyasal, kültürel bakımdan diyalog ve iş birliğine dayalı açık bir yapıya doğru yönelmekte, uyum sağlayamayanlar ise ciddi istikrarsızlıklar yaşamaktadır.

İki ülkenin, bölgesel meselelere çözüm bulunması hususunda işbirliği içinde çalışmalarına duyulan ihtiyaç da derinden hissedilmektedir. Çok boyutlu şekillenen dünya güç sistemi içerisinde Türkiye - ABD ilişkilerinin ifade edilen "model ortaklık" niteliği kazanabilmesi için, yalnızca siyasi ve stratejik temelli değil, her parametrede karşılıklı derinlik oluşturacak bir yapıya doğru yönelmesi gerekir. Tarih; iki ülkeye karşılıklı bağımlılığı derinleştirecek stratejik fırsatlar sunmaktadır. Bu bağlamda sektör temsilcilerini stratejik boyutu da kapsayan bir yaklaşımla bir araya getirecek olan **Türkiye - ABD Stratejik Diyalogu** önemli bir işlev görecektir.

Ana Tema

Düşünce Diplomasisi: Yeni Dünya Yeni Ufuklar

Alt Temalar

Yeni Dengeler Yeni Ekonomi

Türkiye - ABD Ekonomik İlişkileri: Fırsatlar ve Güçlükler

NATO'nun Geleceği ve ABD - Türkiye

Enerji Politikaları: Jeopolitik ve Güvenlik Sonuçları

TÜRKİYE - ABD STRATEJİK DİYALOĞU

Teknoloji Paylaşımı, Akademik ve Kültürel İşbirliği

Sosyal, Ekonomik ve Politik Gelişmeler

Türk-Amerikan İlişkilerinin Geleceği

Orta Doğu, Akdeniz, Afrika, Orta Asya Ülkeleri ve Türkiye - ABD

Rusya, Çin, AB ve Yeni Ortaklarla İlişkiler ve Bölgesel Stratejiler

Çok Kutuplu Dünyada Yükselen Güçler ve Küresel Yönetim Yapılarına Adaptasyon

Öncelikli Sektörler

Kamu Diplomasisi Eğitim ve Dil

Kültür ve Turizm

İnşaat, Müteahhitlik ve Altyapı

Sağlık ve Sağlık Turizmi

Enerji, Petrokimya ve Yatırımlar

Lojistik, Ulaştırma ve Haberleşme

Bankacılık ve Finans (Stratejik Yatırım Fonu)

Ekonomi ve Ticaret

Medya ve İletişim

Bilim ve Teknoloji

Marka Şehirler ve Çevre

Savunma ve Uzay Sanayii

ÇALIŞMA VE ETKİNLİKLER (TASLAK)

Yöntem

Tümevarım, Katılımcılık ve Ekonomik Derinleşme

Türkiye - ABD Akil Kişiler Kurulu Toplantıları/Çalışmaları

Kapasite ve Ekosistem Envanteri Oluşturulması

Araştırma Projeleri ve Raporlarının Hazırlanması

Pro-aktif Politika Önerileri Geliştirilmesi

TÜRKİYE - ABD STRATEJİK DİYALOĞU

Yuvarlak Masa Toplantıları/Çalıştayları

Çok Taraflı Çalıştaylar/Çalışmalar

Sektör Çalıştayları/Etkinlikleri

Uygulamalı İnteraktif Modellemeler

Stratejik Raporlar

Sektör çalışmalarının iki ülke karar alıcıları, özel sektörü, medyası ve kamuoyu için stratejik raporlar olarak yayımlanması. Literatür ve hafıza desteği sağlanması.

Medya Konferansları

Diğer Akademik Çalışmalar

Stratejik Rapor, Kitap, Makale, Tez vb. Akademik Çalışmalar

